

KKI

4:1

Mi várható az Európai Unióban
2020-ban?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

Szerkesztő:

Molnár Tamás Levente – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Fejérdy Gergely – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Garai Nikolett – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Molnár Tamás Levente – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szabó Barnabás – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

Fotó:

Európai Tanács

<https://newsroomcdnakamai.azureedge.net/photo-files/%7BFA4FAE8B-2B87-0F47-AA7D-EE8062ACA53D%7D.jpg>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2020/04. [Mire számíthat a világgazdaság 2020-ban?](#)

2020/03. [Milyen hatással lesz a lengyel parlamenti választások eredménye a külpolitikára?](#)

2020/02. [Hogyan készülnek a nagyhatalmak a Mesterséges Intelligencia \(MI\)növekvő szerepére?](#)

2020/01. [Elnökválasztás Kazahsztánban – mi várható Nazarbajev után?](#)

2019/20. [Hogyan zajlottak a romániai politikai változások 2019 őszén, és mi várható ezek után a bukaresti külpolitikában?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra – a nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: „Mi várható az Európai Unióban 2020-ban?”

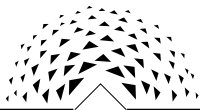
FEJÉRDY GERGELY

Az idei évben a francia elnök a nagykövetek előtt 2019 augusztusában elhangzott [beszédének megfelelően](#) fokozottan arra fog törekedni, hogy Franciaország az Európai Uniónak (EU) ne csupán meghatározó tagállama, hanem egyfajta iránymutatója és az európai, azaz a nyugati civilizáció megmentője legyen. A párizsi külpolitika tradicionálisan úgy tekint Európára, mint a francia érdekek világban történő megvalósulását elősegítő szervezetre. 2020-ban ez a megközelítés várhatóan tovább erősödik Párizsban. Emmanuel Macron elnök nem kívánja elszalasztani a különleges nemzetközi helyzetet, amelyet a német belpolitika instabilitása, Angela Merkel kancellár befolyásának csökkenése, illetve a január 31-e után várható brexit is generál, hanem azt kihasználva szeretne meghatározó szerephez jutni. A francia államfő továbbá várhatóan az európai pozíciójának erősítése érdekében rugalmasabb tárgyalóként próbál majd fellépni az uniós tagállamok irányában, és a 2019-es év utolsó hónapjaiban már látványosan előtérbe kerülő dialógusra nyitott, témaspecifikusan szövetségest kereső politikát fogja előtérbe helyezni az idén is. A francia elnök ez irányú törekvésének megvalósításában jelentős szerep jut majd [Amélie de Montchalin](#) francia Európa-ügyi államtitkárnak.

Párizs mindenekelőtt az Unió szuverenitásának megerősítése mellett tör lándsát hosszú hónapok óta. A francia felfogásban ez egyszerre jelenti az európai működés és intézményrendszer egyszerűbb, átláthatóbb és demokratikus voltát, illetve a szakpolitikai kérdésekben hatékonyabb egyeztetést, nagyobb összefogást és ebből fakadó európai érdekérvényesítést. Ennek a felfogásnak a megvalósulása érdekében, Macron kezdeményezésére, német–francia közös javaslatként, a decemberi csúcson jóváhagyott módon, a Bizottság és az Európai Parlament közreműködésével kerülne sor az Európa jövőjéről szóló konferenciasorozat szervezésére. Ezt a folyamatot, amely 2022-ig, a francia uniós elnökségig tartana, Franciaország prioritásként fogja kezelni. Párizs többek között a megvitatni kívánt témák kiválasztásánál és az egyeztetések metódusa, illetve a következtetések és konklúziók megalkotása területén kíván meghatározó módon, de nem feltétlenül látványosan jelen lenni.

A francia befolyás szempontjából azonban nagy kérdés, mennyire lehet majd az új bizottsági elnököt irányítani, és a parlamentben mennyire sikerül Macron elképzeléseit elfogadtatni. Az Európai Parlamentben némi erősítést jelenthet, hogy a francia képviselői létszám [5 fővel nő](#) a brexit bekövetkezte

után. A változás kapcsán két képviselő a jelenlegi francia kormányzó pártot erősíti majd, egy a francia zöldeket (EELV), egy a szocialista frakciót, egy pedig a Marine Le Pen által támogatott politikai formációt.

Franciaország nemcsak a német–francia együttműködésre, hanem témaspecifikusan az Unió többi tagállamával, illetve országcsoportjával szorosabb egyeztetésre is készül. Így többek között a V4-ek nagyobb odafigyelésre számíthatnak francia részről. Az európai csúcsonk előtt külön megbeszélések lefolytatására, illetve informális csatornák jobb felhasználására kerülhet sor. A visegrádi országok egyéb, különböző szintű találkozóin való francia jelenlét, esetleges elnöki látogatás sem kizárt.

A francia európai politikában a környezetvédelem központi helyet fog kapni. Macron egyenesen „[az ökológiáért való elkötelezettség](#)” évének nevezte 2020-at. Szintén jelentős figyelmet fog kapni az EU 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi kerete (MFF) körüli alkudozás. Párizs ez utóbbi kérdésben a közös agrárpolitika támogatásának megőrzését, a környezetvédelem, innováció és a védelmi politika kiemelt támogatását kívánja elérni. Párizs 2020-ban továbbra is az európai védelmi kapacitásának megerősítését és az Egyesült Államoktól való nagyobb függetlenségét célozza. Macron várhatóan, amennyiben az Európai Bizottság az Unió bővítési politikáját a [francia javaslat](#) szerint átdolgozza és elfogadhatja, akkor 2020 májusában a zágrábi csúcson [nem fog akadályt gördíteni](#) Észak-Macedónia és Albánia csatlakozási tárgyalásainak megkezdése elé. Az év során a korábbiakhoz hasonlóan Párizs minden bizonnyal az euró-zóna politikáinak fokozottabb összehangolása és aktívabb beruházás mellett fog érvelni, akár a maastrichti kritériumokat is felülbírálván.

Macron európai ambícióit mindazonáltal váratlan világpolitikai események, de leginkább Franciaország belpolitikai helyzete is beárnyékolhatja. A francia nyugdíjreformmal szembeni vártnál nagyobb szembenállás, a társadalmon belüli egyre mélyülő törések és feszültségek, a 2020 márciusában esedékes önkormányzati választások – ahol kevés esély látszik a kormánypárt bravúros szereplésére – szűkíthetik Macron mozgásterét. Európai befolyásszerzési kísérletében erősen nehezíti Franciaország hitelességét a magas munkanélküliség, amely 8,5% körül van jelenleg, a [kiemelkedő adó- és járulékterhek, jelentős](#) exportdeficit, a rendkívüli szuverén adósság is, amely 2019-ben átlépte a bővös határt, a GDP 100%-át, és jelenleg [2415 milliárd euró](#). A francia elnök jól ismeri Franciaország gyenge pontjait, különösen a gazdasági területen, és az egyetlen menekülő útvonalat az EU-ban látja.

GARAI NIKOLETT

A 2020-as évben is több jelentős belpolitikai eseményt kísérhetünk majd figyelemmel a visegrádi együttműködés országaiban. Szlovákiában parlamenti választásokra kerül sor februárban, a lengyelek az államfőválasztás miatt járulnak majd az urnákhoz májusban, míg ősszel a csehek a szenátus (a kétkamarás parlament felsőháza) egyharmadáról fognak dönteni, miközben [folytatódik](#) az Andrej Babiš cseh miniszterelnök ellen indult eljárás a Gólyafészek-ügy kapcsán.

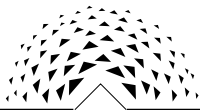
A szlovák parlamenti választások egyik nagy kérdése, hogy a jelenlegi kormánykoalíció legerősebb pártja, az Irány – Szociáldemokrácia (Smer-SD) meg tudja-e tartani vezető szerepét az újonnan megjelenő liberális pártokkal szemben, mint a Progresszív Szlovákia és a SPOLU szövetsége, valamint Andrej Kiska volt szlovák államfő Za Ľudí nevű pártjával szemben. Egy, az AKO által készített januári [közvélemény-kutatás](#) szerint a Smer-SD vezeti a listát 17,7 százalékkal, azonban korántsem biztos, hogy Robert Ficóék képesek lesznek majd egy működőképes kormánykoalíciót létrehozni, hiszen az ellenzéki és a jelenlegi kormánykoalícióban részt vevő pártok közül is kijelentették már néhányan, hogy nem óhajtának közösen kormányozni. Tovább bonyolítja a képet, hogy a második legerősebb politikai erő a szélsőjobboldali Marian Kotleba-féle ĽSNS, amely szintén alacsony koalíciós potenciállal rendelkezik. A szlovák parlamenti választás kimenetele rendkívül fontos Magyarország számára is. Sarkalatos kérdés, hogy a szlovákiai magyar kisebbséget reprezentáló pártok közül meg tudja-e valamelyik politikai formáció – a Most-Híd és a három párt által létrehozott Magyar Közösségi Összefogás – ugrani a Szlovák Nemzeti Tanácsba való bejutási küszöböt (5 százalék), ugyanis a már említett januári közvélemény-kutatás rendre 4,1 és 2,5 százalékos támogatottságot mutatott ki.

A májusi lengyel államfőválasztás is érdekesítőnek ígérkezik. A Jog és Igazságosság (PiS) által támogatott jelenlegi államfő, Andrzej Duda újra megméretteti magát, [kihívói](#) között pedig helyet foglal a Polgári Koalíció (KO) jelöltje, Małgorzata Kidawa-Błońska, a rendkívüli népszerűségnek örvendő médiasztár, a függetlenként elinduló [Szymon Hołownia](#) és Władysław Kosiniak-Kamysz, a Lengyel Koalíció vezető alakja, illetve a [baloldali szövetség](#) frontembere, Robert Biedroń.

Ami a regionális együttműködést illeti, a fentebb említett három jelentős esemény közül a szlovák parlamenti választások eredménye lehet a legnagyobb hatással a V4-ek jövőbeli egységes fellépésére. Mivel a visegrádi együttműködés mindig a mindenkori kormányok külpolitikai prioritásainak a függvénye, ezért egy új szlovák kormány megválasztása befolyásolhatja a kooperáció mélységét és dinamikáját közép- és hosszú távon egyaránt. A már régóta fennálló társadalmi feszültségek tovább fokozódhatnak a három választási esemény kampányidőszakában, ami a társadalom további polarizációját idézheti elő, és megnövelheti a politikai instabilitás kockázatát a térségben.

Lengyelország július 1-jén veszi majd át Csehországtól az egy évre szóló V4-elnökséget. A lengyel program nagy valószínűséggel az előző évekhez hasonlóan a hatékonyabb uniós érdekérvényesítésre fog koncentrálni a kulcsfontosságú szakpolitikai kérdések mentén, viszont nagyobb hangsúlyt kaphatnak a biztonság- és védelempolitikát érintő kezdeményezések. Összességében tehát a visegrádi együttműködés prioritásait tekintve nem várhatóak jelentősebb változások az előző évek prioritásaihoz képest.

Az Unió tagállamai számára, így a visegrádi országoknak is az idei év egyik legnagyobb kihívását az EU MFF-jéről szóló tárgyalások jelentik majd, melyek során mindenki törekszik saját nemzeti érdekeit érvényre juttatni. Mindemellett

az új Európai Bizottság politikai prioritásaira is reflektálniuk kell majd a visegrádi országoknak, melyek közül a klímakérdés okozhatja a legnagyobb fejtörést a négy közép-európai országnak. A klímaváltozás mára már önálló politikai napirendi ponttá nőtte ki magát világszerte. Az Európai Zöld Megállapodás megvalósításának politikai prioritásként való kihirdetése elkerülhetetlenné tette, hogy a környezetvédelemmel kapcsolatos közös európai kezdeményezésekre általában szkeptikusan tekintő visegrádi országok egy része is érdemben reflektáljon.

MOLNÁR TAMÁS LEVENTE

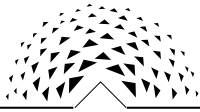
A 2019-es év az EU számára alapvetően a megújulásról szólt, figyelembe véve, hogy az EU csúcshintézményei személyi és bizonyos mértékig politikai szempontból is megújultak. Ahogy azt előre [sejteni lehetett](#), 2019-es európai parlamenti választást követően a testület összetétele jóval fragmentáltabb lett, ami az elkövetkezendő ötéves törvényhozási ciklusra lényegesen megnehezíti a parlamenti frakciók közötti koalíciókötést, a centrista erők többsége ugyanakkor kitarzott az euroszeptikus és EU-ellenes tábor megerősödése ellenére is. A tavalyi év elején a nemzetközi fogadóirodáknak komoly szorzót kaphatott volna az az opció, hogy Jean-Claude Junckert nem a két *Spitzenkandidat* (Manfred Weber és Frans Timmermans) egyike fogja váltani az Európai Bizottság élén, hanem a hazájában meglehetősen visszafogott népszerűségnek örvendő Ursula von der Leyen német védelmi miniszter. A [brüsszeli politikai újramezítés](#), vagyis a von der Leyen-bizottság, illetve összességében az EU csúcshintézményeit érintő személyi változások elfogadása egy keservesen megszületett politikai alku eredményei voltak. Emiatt az új Európai Bizottság valamelyest csekélyebb politikai felhatalmazással bír a korábnál, a testülettel szembeni elvárás, vagyis hogy az egyre összetettebbé váló nemzeti érdekek közötti egyensúlyt sikeresen tudja megtalálni, ugyanakkor nem apadt.

Új emberek, régi problémák – nagyjából így lehetne röviden összefoglalni azt, hogy mi vár az EU-ra 2020-ban. A britek kilépésére elviekben már 2019-ben sor kellett volna, hogy kerüljön, Boris Johnson magabiztos parlamenti többségével ugyanakkor a január 31-i végső dátum végre reálisnak tűnik, megnyitva ezzel az utat az átmeneti időszaknak, ahol az EU és az Egyesült Királyság végleges kapcsolatrendszerénektárgyalásárasorfogkerülni. Aszigetországésakontinentális Európa érdekei alapvetően térnek el, és még nehezen látni, hogy melyik fél mely területen lesz hajlandó a kompromisszumra. Az Egyesült Királyság távozásával az EU-n belüli dinamikák és szövetségi rendszerek is rendkívüli változáson fognak átesni. A [Politico](#) értékelése szerint a szabadkereskedelem éllovasaként ismert britek kilépésével EU-ban nem lesz megfelelő ellensúly a német–francia páros által támogatott gazdasági protekcionista szemléletnek, amely az EU Kínával való kapcsolatát jelentős mértékben fogja meghatározni. Szintén a múlt „örökzöld” témája a környezetvédelem és a klímaváltozással szembeni fellépés, melyet von

der Leyen a *European Green Deal* elnevezésű csomaggal szeretne elnöksége egyik központi témájává tenni. Az új elnök hivatali idejének [első 100 napjában](#) már konkrét javaslatokat ígért ezen a téren, a tagállamok közötti érdekkülönbségeket nem lesz egyszerű áthidalni. Szintén gordiuszi csomónak bizonyulhat az európai migrációs politikában egy olyan javaslatot az asztalra tenni, ami majd mindenkinek tetszeni fog. Tavaly az [EU-ban benyújtott menedékkérelmek száma](#) ugyan jócskán elmarad a 2015-ös csúcsevhez képest, viszont enyhe emelkedést mutat a 2018-as adatokkal összehasonlítva. A görög partoknál kialakult egyre [tarthatatlanabbá váló helyzet](#), kiegészítve azzal a ténnyel, hogy az EU az elmúlt évben lényegében semmit sem javított a Törökországgal szembeni függőségi helyzetén, azt vetítik előre, hogy az európai migrációs politikai kurzus körüli viták 2020-ban sem fognak nyugodni.

Végezetül pedig pár gondolat az EU két német nyelvű tagállamának várható politikai jövőjéről. Németországban a nemzeti politikai naptár alapján azt lehetne állítani, hogy egy viszonylag unalmas évre számíthatunk: nem lesz semmilyen jelentős tartományi választás, amelynek kapcsán a politikai kommentátorok sokadszorra feszegetnék a berlini nagykoalíció túlélésének esélyeit. A tavalyi év végén Merkel kisebbik koalíciós partnere új pártelnököket választott, az SPD új kettős vezetése pedig meglehetősen kritikus a nagykoalícióval szemben. Bármilyen irányba is szeretné vinni a német szociáldemokratákat az új duó, ha végül a szakítás mellett döntenének, arra igen gyorsan sort kellene keríteniük, figyelembe véve, hogy Németország tölti be az EU Tanácsának soros elnökségét az év második felében (a startdátum pillanatában pedig Németországnak stabil kormányra van szüksége). Az európai napirenden temérdek megoldásra váró ügy sorakozik, de ezek közül is talán kiemelkedik az Unió következő MFF-ének kérdése. Hasonlóan Németország 2007-es EU-s elnökségéhez, amikor az EU 2007–2013-as MFF-jéről szóló tárgyalások szálai végül Berlinben értek össze, a német vezetés most is az elnökségük idején tervez pontot tenni az MFF-tárgyalások végére. A feladat embert próbáló, gondolva az úgynevezett régi és új prioritások közötti viszonyra vagy a kohéziós politika és a jogállamisági kondicionalitás kérdésére.

Megkockáztatható az a kijelentés, hogy Ausztriában az év legnagyobb politikai szenzációját egy nappal a Bécsi Filharmonikusok újévi koncertje után már sikerült is összehozni, ugyanis január 2-án Sebastian Kurz és Werner Kogler együttesen bemutatta Ausztria történetének első konzervatív-zöld kormányának koalíciós programját. „Bízom abban, hogy az osztrák modell az ambíciózus céljaival iskolát teremt nálunk” – sietett [leszögezni](#) von der Leyen támogatását az új osztrák kormánnyal kapcsolatban, Sebastian Kurz így már most több kezdőlöketet kapott Brüsszelből, mint a „türkiz-kék” koalícióalkotás idején bármikor. A koalíciós szerződés alapján egyelőre még csak találgatni lehet arról, hogy a „türkiz-zöld” formáció milyen hatást fog gyakorolni az osztrák politikai életre, Kurz kancellár politikai kísérletére – összehozni a [„két világ legjobbját”](#), ahogy ő fogalmazott – mindenképpen árgus szemekkel fognak figyelni több európai fővárosból.

SZABÓ BARNABÁS

A brexit 2020-ban is bőven ad feladatot az EU-nak és az Egyesült Királyságnak. Boris Johnson és a Konzervatív Párt 2019. decemberi határozott győzelme az előre hozott [brit parlamenti választásokon](#) ugyan megoldotta a kilépési egyezmény elfogadásának problémáját, de a felek ezzel még nem kerültek közelebb a kilépés, illetve az azt követő átmeneti időszak utáni kapcsolatrendszer szabályozásához. A győzelmet ünneplő Boris Johnson végül úgy módosította a kilépésről rendelkező törvényt, hogy az 2020. december 31-ében [rögzítse az átmeneti időszak végét](#), ez azonban nem jelenti azt, hogy kevesebb mint egy év alatt könnyen be lehetne fejezni egy ilyen komplex tárgyalássorozatot. Egy kereskedelmi egyezmény tető alá hozása nagyon sok lépésből és számos komplex részlet megvitatásából áll ugyanis, így például az [EU és Kanada közötti szabadkereskedelmi megállapodás](#) megkötése a tárgyalások kezdetétől a ratifikációk befejezéséig hét évet vett igénybe – márpedig az európai–brit megállapodás várhatóan ambiciózusabb lesz egy szabadkereskedelmi egyezménynél. A brit törvény pedig természetesen nem kötelezi sietségre az EU-t.

Ettől még mindkét fél törekedni fog a mielőbbi és minél teljesebb körű megegyezésre, hiszen ez közös érdeke az EU-nak és az Egyesült Királyságnak. Parázs viták azért várhatók a brit kormány képviselői és az Európai Bizottság tárgyalódelegációja között, amelyekbe az uniós tagállamok is bizonyára bekapcsolódnak. Bár decemberben a brit választók erős felhatalmazást adtak a konzervatívoknak, hogy több mint három év huzavona után végre „intézzék el” a brexitet, a kilépés kérdése alaposan megosztja a brit társadalmat. A Jeremy Corbyn vezetése, illetve stratégiája nyomán jelentős veszteségeket elszenvedett Munkáspárt is magához fog térni előbb-utóbb; [2020. április 4-től új vezetője lesz](#) a brit ellenzék (így is) legerősebb pártjának. Az Egyesült Királyságnak azzal is meg kell majd birkóznia, hogy a saját törvényhozással rendelkező régiók, elsősorban Skócia és Észak-Írország, fokozott figyelemmel és kritikával kísérik majd a Johnson-kormány tevékenységét, különösen a brexittel kapcsolatban. Észak-Írország parlamentje az új év elején [jelentős kihagyás \(három év\) után ismét összeült](#), ami lehetőséget teremthet arra, hogy a „protestáns”-brit-unionista és a „katolikus”-ír-köztársasági pártok összehangolják törekvéseiket annak érdekében, hogy London a lehető leginkább figyelembe vegye a brit kilépés által legérzékenyebben érintett régió érdekeit – szemben az elmúlt évekkel. A Skót Nemzeti Párt által vezetett edinburghi kormány és parlament pedig magának a brit uniónak az alapjait kezdheti ki egy [Skócia függetlenségéről dönteni hivatott népszavazással](#).

A kivárára aspiráló országrészek tekintetében a spanyol kormánynak sem lesz könnyű dolga 2020-ban. Ugyan két 2019-es előre hozott választás után 2020 januárjában végül megalakult Pedro Sánchez szocialista miniszterelnök PSOE–Podemos koalíciós kormánya, a [167:165 arányú kongresszusi megerősítést](#) azonban a katalán függetlenségért kampányoló baloldali ERC párt tartózkodása

tette lehetővé. A katalán képviselők támogatása vagy legalább tartózkodása pedig a kormányzás későbbi szakaszaiban is kulcsfontosságú lehet, ami komoly politikai tőkét jelenthet a függetlenségpárti erők számára. Ennek használatára pedig szükség is lehet, hiszen a Katalónia kiválását sürgető politikai formációk és a spanyol hatóságok közötti feszültségek már az év eleje óta tovább fokozódtak. Quim Torrá, a katalán kormány (Generalitat) elnökét a spanyol választási bizottság [megpróbálta megfosztani katalán parlamenti mandátumától](#), egyszersmind akár kormányfői tisztségétől, mire a katalán törvényhozás [megerősítette az elnököt](#) pozíciójában. Az egykori katalán alelnököt, Oriol Junquerast pedig annak ellenére [nem engedte ki a börtönből a spanyol legfelsőbb bíróság](#), hogy az Európai Unió Bíróságának döntése értelmében európai parlamenti képviselővé választásától megilleti az ezzel járó immunitás, így – a Belgiumba menekült függetlenségpárti politikusokkal, az egykori katalán elnök [Carles Puigdemonttal és Toni Comínnal](#) együtt – ő is felvehetné mandátumát Strasbourgban. Ha pedig ez nem okozna elég fejtörést Pedro Sáncheznek, 2020 az első baloldali koalíciós kormányzás első éve is lesz, így az is kiderül, hogy az egyes szakpolitikai kérdésekben esetenként markánsan eltérő álláspontot képviselő Spanyol Szocialista Munkáspárt és az újbaloldali Podemos képes lesz-e hatékony közös kormányzásra.

Optimista megközelítésben 2020 akár kedvező lehetőségeket is nyithat mind a spanyol–katalán konfliktus rendezésére, mind a hatékony madridi kormányzásra. Mindkét esetben ugyanis jobban ki vannak egymásnak szolgáltatva az egyes szereplők, mint akár 2019-ben. APSOE–Podemos-koalíció kisebbségből kormányozza Spanyolországot, a madridi képviselőházban ülő katalán képviselők pedig ezt komolyan meg tudják nehezíteni. Ugyanígy a Katalóniát vezető politikusoknak is szükségük volna némi jóindulatra Madrid részéről a spanyol nacionalista közvélemény kordában tartása és a súlyos börtönbüntetésre ítélt katalán politikusok helyzetének enyhítése érdekében. Ha pedig ezt az optimista hozzáállást kiterjesztjük a brexitre, akkor akár abban is bízhatunk, hogy a szintén egymásra utalt és a saját közvéleménye nyomása alatt tárgyaló Egyesült Királyság és EU a brit kilépés történetét is képes lesz a lehető legkevésbé fájdalmas módon, legalábbis a nem túl távoli jövőre nézve, rendezni.